

УДК 001.5:330.8:330.34

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-2>

Разумова Г. В.

доктор економічних наук, доцент,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4432-4050>

Razumova Hanna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Метою статті є дослідження сутності сталого розвитку, узагальнення та систематизація основних напрямів дослідження у контексті сталого розвитку України. Проведено аналіз існуючих підходів до визначення сутності сталого розвитку. Досліджено головні аспекти зарубіжних та вітчизняних документів у контексті концепції сталого розвитку з часу її виникнення до сьогодні, якими підтверджується важливість і пріоритетність цієї концепції, спрямованої на вирішення проблеми гармонізації розвитку. Проаналізовано основні напрями досліджень у контексті концепції сталого розвитку вітчизняними та зарубіжними науковцями, а також різні аспекти та результати досліджень щодо сталого розвитку України. Визначено, що розуміння сутності сталого розвитку, як сучасної загальносвітової тенденції, узагальнення та систематизація основних напрямів досліджень цього питання, дають змогу здійснювати ефективне управління сталим розвитком України.

Ключові слова: сталий розвиток, економіка, стратегія, концепція, управління розвитком.

RESEARCH OF THE PHENOMENON OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The concept of sustainable development is a priority modern global trend aimed at solving the problem of harmonization of development. Limited natural resources and the threatening state of the environment against the background of ever-increasing needs of the population have led to the threat of environmental catastrophe and the issue of human survival. The purpose of the study is to determine the essence of sustainable development as well as generalization and systematization of the main areas of research in the context of sustainable development of Ukraine. Numerous scientific works of Ukrainian scientists are devoted to the issue of sustainable development, in which the fundamental principles, perspectives and possibilities of realization of this concept have been determined. The analysis of the existing approaches to definition of essence of sustainable development has been carried out. The main aspects of foreign and domestic documents in the context of the concept of sustainable development from its inception until today have been analyzed, which confirms the importance and priority of this concept, aimed at solving the problem of harmonization of development. The emergence of the concept of sustainable development has caused changes in the understanding of the priorities of further development and highlighted the need to transition from quantitative increase (growth) to qualitative change (development). The main directions of research in the context of the concept of sustainable development by domestic and foreign scientists have been considered, as well as various aspects and results of research on sustainable development of Ukraine have been analyzed. Given that development is an uneven process, largely driven by today's global challenges and limited resources, it is important to keep in mind that certain changes can lead not only to positive but also to negative consequences in case if they run counter to laws of nature and society, the needs and interests of people. It has been determined that the understanding of the essence of sustainable development as a modern global trend as well as generalization and systematization of the main areas of research on this issue, enable effective management of sustainable development of Ukraine.

Keywords: sustainable development, economy, strategy, concept, development management.

JEL Classification: O00, O10

Постановка проблеми. Розповсюдження цілей сталого розвитку відбувається по всьому світу. Значний інтерес до розгляду сталого розвитку пов'язаний з тим, що з огляду на періодизацію розвитку суспільства, яка пов'язана зі змінами пріоритетів та необхідністю розробки нових методів та принципів управління розвитком – відбувається поява нової парадигми розвитку суспільства. Обмеженість природних ресурсів та загрозливий стан довкілля на фоні постійно зростаючих потреб населення призвели до загрози екологічної катастрофи та виживання людства. Така ситуація сприяла появі сучасної світової тенденції, спрямованої на вирішення проблеми гармонізації розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження багатьох науковців присвячені теоретичним питанням щодо розвитку та певним його практичним аспектам, зокрема: В. Геєць, А. Гриценко, К. Манасенко,

В. Павленко, Г. Поченчук, У. Ростю, А. Сен, М. Тодаро, С. Халатур, Л. Шинкарук, Т. Шульц та інші. Сталий розвиток з різних аспектів розкривається в дослідженнях таких науковців, які: О. Амоша, В. Антонюк, Е. Лібанова, В. Ляшенко, О. Новікова, Ю. Харазішвілі та інші.

Незважаючи на широке коло проблемних питань, які досліджені науковцями, ще потребують подальших досліджень, уточнень, узагальнення та систематизації цілий ряд теоретичних і методологічних питань про сталий розвиток та його взаємозв'язок з регулюванням економіки у сучасній економічній системі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження сутності сталого розвитку, узагальнення та систематизація основних напрямів дослідження у контексті сталого розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Термін «сталий розвиток» (sustainable development) запропонова-

ний до вжитку Міжнародною комісією по навколишньому середовищу і розвитку (Комісія Брундтланд) у 1987 році. Комісією було визначено, що необхідно розробити стратегії, які дозволять країнам перейти від своїх теперішніх (часто руйнівних) процесів росту та розвитку на шляхи сталого розвитку. Такий перехід пов'язаний із змінами у політиці усіх країн, як щодо їх власного розвитку, так і для їх впливу на можливості розвитку інших країн. За таких умов головними цілями повинні бути: відродження зростання; зміна якості зростання; задоволення основних потреб у робочих місцях, їжі, енергії, воді та санітарії; забезпечення сталого рівня населення; збереження та вдосконалення ресурсної бази; переорієнтація технології та управління ризиками; інтеграція економічних та екологічних факторів у законодавство та в системи прийняття рішень [1].

Доповіддю «Наше спільне майбутнє» (Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future) Г. Х. Брундтланд заклав фундамент для політичного дискурсу та дослідженням щодо сталого розвитку, який був визначений як розвиток, що відповідає потребам сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.

Під категорією «сталий розвиток» розуміють такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [2].

Сталий розвиток – це поточний імператив «структурної перебудови економічної системи» [3].

Схематично концепцію сталого розвитку представлено на рисунку 1.

У 1992 році Ріо-де-Жанейрська декларація з навколишнього середовища і розвитку з метою встановлення нового глобального партнерства визначила основні принципи впровадження концепції сталого розвитку країн. Декларацією визначено, що, перш за все, у центрі уваги розвитку повинні бути люди, які мають право на здорове та якісне життя у гармонії з навколишнім середовищем з метою збереження довкілля для нинішніх і наступних поколінь. До того ж зазначено, що охорона довкілля має стати невід'ємною частиною процесу розвитку для всіх держав та народів.

Конференцією ООН по навколишньому середовищу і розвитку також було прийнято Порядок денний на XXI століття, що мав на меті підготувати світ до вирішення існуючих проблем. Цей документ відображає комплексний підхід до проблем довкілля та розвитку на основі глобального партнерства. Визначено, що відповідальність за успішну реалізацію завдань несуть, насамперед, уряди країн. У цьому контексті вирішальне значення для досягнення поставленої мети покладено на національні стратегії, плани, політику і процеси всередині країни [4].

Крім того, пріоритетність сталого розвитку підтверджується чисельним міжнародними рішеннями: Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (1992 рік), Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992 рік); Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (1994 рік); Кіотський протокол (1997 рік); Декларація тисячоліття ООН (2000 рік); Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку (2002 рік); Ріо+ 20. Майбутнє,

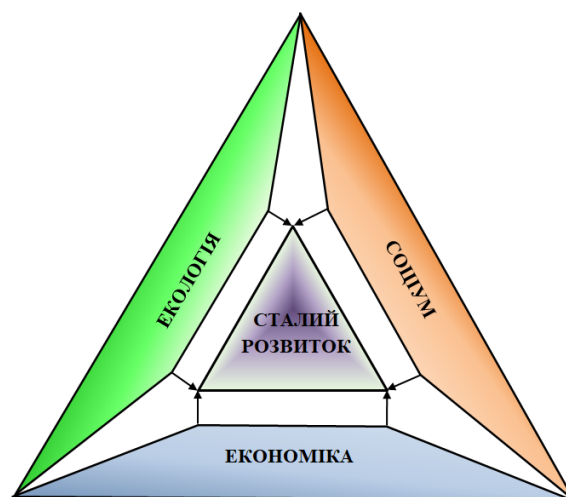

Рис. 1. Модель сталого розвитку

Джерело: побудовано автором

якого ми прагнемо (2012 рік); Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (2015 рік).

Доповідь Комісії з вимірювання ефективності економіки та соціального прогресу у 2009 році розпочала глобальну дискусію щодо того, що ВВП не підходить для вимірювання розвитку людства і необхідно шукати інші вимірювачі [5].

У 2015 році Організацією Об'єднаних Націй анонсовано 17 цілей сталого розвитку [6]. Представлені цілі спрямовані на функціонування та інтеграцію системи сталого розвитку по всьому світу, враховуючи поточні та майбутні потреби зацікавлених сторін, а також сприяючи досягненню сталого розвитку для суспільства в цілому [7]. З часу прийняття Цілей сталого розвитку відбулося багато позитивних зрушень. Країни почали включати Цілі в національні плани та стратегії. Відбулися ініціативи, спрямовані на охорону навколишнього середовища, важливі зміни у веденні бізнесу приватного сектору тощо [8].

Така ситуація у світі викликала необхідність розробки нової парадигми розвитку й для України. Поява концепції сталого розвитку викликала зміни у розумінні пріоритетів подальшого розвитку, необхідності переходу від кількісного збільшення (зростання) до якісних змін (розвитку).

Відповіддю на світові тенденції стала розробка у 2012 році Національної парадигми сталого розвитку України, в якій визначається, що сила ідеї сталого розвитку пов'язана із необхідністю врахування «взаємозв'язку між економічною діяльністю людини і природним світом – замкненою екосистемою, що має скінченні матеріальні ресурси і не може збільшуватися». Документом визначено сучасні тенденції та перспективи сталого розвитку України у відповідності до наявного потенціалу країни. До того ж, розроблено концептуальні засади сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу, (включаючи земельні, водні, мінерально-сировинні, лісові ресурси, соціальну складову, умови гарантування природно-техногенної та екологічної безпеки тощо), а також визначено перспективи національної еколого-економічної політики,

запропоновано національну парадигму і програмну основу перспективного сталого розвитку України. Зазначено, що «досвід упровадження стратегічних засад сталого розвитку в Україні доводить, що за фактом у більшості сфер економічної діяльності не забезпечується необхідна системна єдність соціальної, екологічної і виробничої компонент. Такий стан свідчить про необхідність зосередження уваги саме на системних методологічних аспектах формування оновленого концепту національного господарювання» [2].

З метою впровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі в 2015 році було схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Документом було визначено такі вектори руху:

вектор розвитку – це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя;

вектор безпеки – це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності;

вектор відповідальності – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах;

вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт» [9, ст. 2].

У 2016 році Відділення економіки НАН України запровадило цільову програму наукових досліджень «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року», метою якої є «формування моделі переходу національної економіки на траєкторію сталого розвитку до 2030 року в умовах загострення екзогенних ризиків, посилення природно-ресурсних обмежень та поглиблення інституціональних перетворень» [10].

Питанням сталого розвитку присвячено численні наукові праці науковців України, у яких було визначено фундаментальні засади, перспективи та можливості реалізації цієї концепції.

Колективом науковців О. Амоша, О. Новікова та В. Антонюк визначено концептуальні засади формування та використання соціального потенціалу сталого розвитку, розроблено науково-методичне забезпечення його оцінки, встановлено залежність реалізації сталого розвитку від соціальної відповідальності, обґрунтовано напрями вдосконалення державної та регіональної політики в контексті соціальної орієнтації економіки та сталого розвитку, а також запропоновано підходи до формування нової системи споживання, що відповідає принципам сталого розвитку [11].

В цьому контексті Г. Півняк, В. Швець та Л. Палехова роблять акцент на необхідності відповідальної поведінки підприємств перед працівниками, населенням, державою та іншими зацікавленими сторонами [12].

У національній доповіді Е. Лібанова, М. Хвесик та інші дослідили сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів. Авторами запропоновано систему індикаторів оцінки ефективності

розвитку регіональних соціально-економічних систем; виконано комплексну оцінку соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України; визначено базові імперативи та стратегічні напрями раціоналізації всіх сфер ресурсокористування через оцінку енергетичної самодостатності розвитку національного господарства; висвітлено концептуальні та науково-методичні підходи щодо оцінки соціального потенціалу на державному та регіональному рівнях; окреслено перспективи модернізації соціальної інфраструктури та територіальних міграційних систем [13].

У роботі Ю. Харазішвілі представлено концепцію сталого розвитку з позицій безпеки, що ґрунтується на використанні методологічного інструментарію ідентифікації та стратегування. Етапами розробленої концепції є: (1) визначення структури сталого розвитку та (2) меж безпечного існування, (3) ідентифікація (оцінювання) рівня сталого розвитку, (4) визначення дисбалансів і (5) обґрунтування стратегічних орієнтирів сталого розвитку, а також (6) визначення впливу загроз та розробка інституційних заходів. Ю. Харазішвілі було розроблено метод, що дозволяє оцінювати тіншову економічну діяльність (тіншову економіку) та визначити тіншові індикатори у складових елементах сталого розвитку. Крім того автором встановлено, що тіншова економіка грає одночасно подвійну роль – як перешкода сталому розвитку і як важливий резерв модернізації та зростання економіки держави [14].

Результати досліджень різних аспектів у контексті концепції сталого розвитку наведено в таблиці 1.

Аспекти сталого розвитку широко представлені в дослідженнях зарубіжних науковців. Так, Е. Вайцекер та А. Вайкман у доповіді підкреслюють важливість екологічних проблем і необхідність зміни парадигми розвитку для майбутнього виживання людства [15].

Е. Холден, К. Ліннеруд та Д. Баністер запропоновано модель сталого розвитку, засновану на трьох моральних імперативах: задоволенні людських потреб, забезпеченні соціальної рівності та дотриманні екологічних обмежень. Науковці стверджують, що сталий розвиток становить набір обмежень у поведінці людей, включаючи обмеження в економічній діяльності [16]. Розроблена нормативна модель сталого розвитку пов'язує імперативи з шістьма темами, вибираючи показники і встановлюючи порогові значення, які повинні бути досягнуті. Автори стверджують, що ці теми не можуть бути результатом короткострокового політичного консенсусу або вузьких переваг зацікавлених сторін. Вони повинні виходити з моральних імперативів сталого розвитку та з теорій, що лежать в основі розуміння цих імперативів. У розділі використовуються дані по 117 країнам і застосовується кластерний аналіз, щоб проілюструвати, як різні групи країн стикаються з різними проблемами. Досягнення одного порогового значення може ускладнити досягнення іншого. Аналіз фокусується на виявленні країн, яким вдалося знайти гарне рішення для знаходження компромісів [17]. Крім того, науковцями визначено п'ять критеріїв глобального сталого розвитку, а саме: первинні цілі, відсутність їх взаємозамінності, обмеження діяльності багатих країн, роль економічного зростання та участь громадян у рішеннях, які стосуються їх усіх.

У численних дослідженнях зазначено, що важливим аспектом є також необхідність системного під-

Таблиця 1

Основні напрями дослідження у контексті сталого розвитку України

Автори	Аспект дослідження	Основні результати дослідження
1	2	3
О. Амоша, О. Новікова та В. Антонюк	соціальний потенціал сталого розвитку	науково-методичне забезпечення оцінки соціального потенціалу сталого розвитку; інноваційні підходи до формування концептуальних засад соціальної політики в аспекті сталого розвитку та системних змін; науково-методичні підходи до формування нової системи споживання, відповідної принципам сталого розвитку; методологічні підходи до забезпечення гідного рівня життя в умовах саморозвитку регіонів.
Ю. Харазішвілі	концепція сталого розвитку з позицій безпеки	сучасна концепція сталого розвитку з позицій безпеки, яка містить загальне системне уявлення про шляхи переходу від поточного становища об'єкта управління до бажаного, базується на методології ідентифікації та стратегування сталого розвитку з позицій безпеки й адаптивних методів регулювання щодо теорії управління для наукового обґрунтування стратегічного планування на середньо- та довгострокову перспективу. Враховано тіньові індикатори у складових сталого розвитку для розкриття адекватності реального стану економіки за допомогою розробленого методу її оцінки та детінізації.
Е. Лібанова, М. Хвесик, О. Алімов, О. Амоша, І. Бистряков, Б. Буркинський, А. Бутенко, В. Василенко, В. Голян, М. Кизим, А. Коваленко., В. Кравців, О. Новікова, У. Садова, В. Устименко	відтворення соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів	методологія формування системи індикаторів ефективності розвитку регіональних соціально-економічних систем та здійснено системно-комплексну оцінку соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України. Сформульовано базові імперативи та стратегічні напрями раціоналізації всіх сфер ресурсокористування на основі оцінки енергетичної самодостатності розвитку національного господарства, вдосконалення системи управління земельними ресурсами як основної детермінанти ефективного використання територіального базису сталого розвитку регіональних господарських комплексів, формування моделі імплементації рентних відносин у структуру управління водним господарством й систему інвестиційного забезпечення сфери водокористування, пріоритетів трансформації системи управління лісовим господарством.
Ю. Харазішвілі, В. Ляшенко	сценарії сталого розвитку та інституційні умови досягнення	головні загрози сталого розвитку Донецької області за двома підходами: за віддаленістю від критерію сталого розвитку та за вагомістю впливу. 3 сценарії сталого розвитку Донецької області до 2027 року. Окреслено основні інституційні заходи, що передбачають розроблення та врахування індикаторів інституційних аспектів сталого розвитку: програмування і планування політики, наукові розробки, міжнародні правові інструменти, інформаційне забезпечення, посилення ролі основних груп населення та ін.
Ю. Коннохов	механізми забезпечення сталого розвитку регіонів України	інструменти системи державного регулювання, а саме індикативне планування та прогнозування. Визначено єдину методологію проведення постійного моніторингу економічного і соціального регіонального розвитку з урахуванням впливу життєдіяльності регіону.
А. Гречко	державна регіональна політика щодо активізації сталого розвитку регіонів в умовах інституціональних змін	Визначено підходи щодо вирішення системних проблем сталого розвитку регіонів в умовах інституціональних змін. Виокремлено ряд загроз ендогенного та екзогенного характеру, які формують інституційні бар'єри розвитку регіональних господарських систем.
О. Латишева	оцінки рівня сталого розвитку України з використанням графоаналітичних методів оцінювання	визначення рівня сталості розвитку країни та розробка науково-практичних рекомендацій щодо оцінки рівня сталого розвитку з використанням графоаналітичних методів оцінювання.
Л. Логачова, О. Логачова	екологічна політика на регіональному рівні	комплекс заходів з реалізації екологічної політики на регіональному рівні.
І.Александров, О. Половян, О. Коновалов, О. Логачева, М. Тарасова	інструментарій реалізації структурного механізму стратегії сталого розвитку регіону	інструментарій реалізації структурного механізму стратегії сталого розвитку регіону. Визначено ключові індикатори ефективного розвитку. Розроблено стратегічну карту, яка є основою розробки системно-динамічної моделі стратегії сталого розвитку Донбасу.
Н. Панкратова	виявлення перспективних напрямів розвитку новітніх технологій інноваційного розвитку на рівні великих підприємств, галузей та регіонів на основі методології технологічного передбачення в межах сталого розвитку	розробка математичного і програмного забезпечення вирішення задач технологічного передбачення щодо виявлення перспективних напрямів інноваційного розвитку з залученням методів аналізу ієрархій та морфологічного аналізу, когнітивного моделювання, ситуаційного числення, методу семантичних мереж для системного узгодження різномірних даних та формування системи розподілених баз знань, методів експертного оцінювання з урахуванням багатofакторних ризиків, методів адаптивного стратегічного планування в межах сталого розвитку. Запропоновано механізм генерації питань та формування опитувальних форм в режимі on-line.

Джерело: узагальнено автором

ходу до реалізації цілей сталого розвитку, врахування кількісної складової зв'язків між цілями та синергії, а також дослідження взаємозв'язків у трьох вимірах: між секторами (наприклад, фінанси, сільське господарство, енергетика та транспорт), між суб'єктами (місцеві органи влади, урядові установи, приватний сектор та громадянське суспільство), а також серед країн із низьким, середнім та високим доходом.

Під впливом кризи COVID-19 Європейською комісією у 2020 році визначено чотиривимірний аналіз стійкості: соціально-економічний вимір (здатність до подолання економічних потрясінь та досягнення довгострокових структурних змін справедливим та всеохоплюючим способом), геополітичний вимір (зміцнення автономії Європи та ролі керівництва у глобальному вимірі), зелений вимір (зелена стійкість – це досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, пом'якшення та адаптація до кліматичних змін, зменшення забруднення та відновлення здатності екологічних систем підтримувати прийнятні умови для життя в межах планети), а також цифровий вимір (цифрова стійкість полягає у забезпеченні того, щоб у час розповсюдження цифрових технологій способи життя, роботи, навчання, взаємодії та мислення зберігали і зміцнювали людську

гідність, свободу, рівність, безпеку, демократію та інші основні європейські права та цінності) [18].

Висновки. Розвиток є нерівномірним процесом, який здебільшого визначається глобалізаційними викликами сьогодення та обмеженістю наявних ресурсів. Процес розвитку повинен регулюватися, тобто бути спрямованим на усунення відхилень, збоїв або недоліків у певній системі шляхом розроблення та впровадження керуючою системою відповідних заходів. Управління розвитком складних систем потребує від суб'єкта управління розуміння властивостей і закономірностей складових елементів системи, володіння основами теорії та практики управління, вміння аналізувати вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища тощо. За таких умов необхідним є врахування того, що певні зміни можуть призводити не лише до позитивних, але й до негативних наслідків, у тому випадку, якщо вони суперечать об'єктивним законам природи й суспільства, потребам та інтересам людей. Розуміння сутності сталого розвитку, як сучасної загальносвітової тенденції, узагальнення та систематизація основних напрямів досліджень цього питання дають змогу здійснювати ефективне управління сталим розвитком України.

Список використаних джерел:

1. Brundtland G. H. (Ed.) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. UN General Assembly, 1987. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (дата звернення: 12.01.2022).
2. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України Б. Є. Патона. Київ : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.
3. Dalevska N., Khobta V., Kwilinski A., Kravchenko S. A model for estimating social and economic indicators of sustainable development. *Entrepreneurship and sustainability issues*. 2019. Vol. 6. № 4. P. 1839–1860.
4. Повестка дня на XXI век. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_intro.shtml (дата звернення: 10.01.2022).
5. Stiglitz J., Sen A., Fitoussi J.-P. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. 2009. URL: https://web.archive.org/web/20160806043140/http://www.communityindicators.net/system/publication_pdfs/9/original/Stiglitz_Sen_Fitoussi_2009.pdf?1323961027 (дата звернення: 12.01.2022).
6. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. UN General Assembly Document A/RES/70/1, 2015. Sustainable Development Goals Knowledge Platform. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication> (дата звернення: 12.01.2022).
7. Fonseca L. M., Domingues J. P., Dima A. M. Mapping the Sustainable Development Goals Relationships. *Sustainability*. 2020. № 12. P. 3359:1–3359:16. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12083359>
8. Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General. Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development. New York: United Nations publishing, 2019. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf (дата звернення: 12.01.2022).
9. Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development. World Commission on Environment and Development A/42/427 June 1987. Geneva, Switzerland. URL: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm> (дата звернення: 12.01.2022).
10. Основні наукові напрями діяльності інституту 2017–2021 роки / ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». URL: http://ecos.kiev.ua/about/research_branches (дата звернення: 17.01.2022).
11. Соціальний потенціал сталого розвитку: інноваційні механізми формування та використання : монографія / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, В. П. Антонок та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2014. 478 с.
12. Пивняк Г. Г., Швець В. Я., Палехова Л. Л. Ответственное горнодобывающее производство: инициативы и проблемы внедрения. В кн.: Управление устойчивым развитием в условиях переходной экономики : монография, 2-изд, пер. и доп. Днепропетровск-Коттбус : НГУ-БТУ, 2016. С. 25–40.
13. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НАН України М. А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.
14. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації : монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 304 с.
15. Weizsäcker E., Wijkman A. (Ed). Come on! Capitalism, short-termism, population and the destruction of the planet. A report to the Club of Rome. New York: Springer, 2018. 220 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4939-7419-1>
16. Holden E., Linnerud K., Banister D. The Imperatives of Sustainable Development. *Sustainable Development*. 2017. № 25. P. 213–226. DOI: <https://doi.org/10.1002/sd.1647>
17. Linnerud K., Holden E., Gilpin G., Simonsen M. A normative model of sustainable development: how do countries comply? In: Meadowcroft J., Banister D., Holden E., Langhelle, O., Linnerud K., Gilpin G. (Eds). What Next for Sustainable Development? Our Common Future at Thirty. Edward Elgar Publishing, 2019. P. 28–47. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788975209>

18. European Commission. Strategic Foresight Report Strategic Foresight – Charting the Course Towards a more Resilient Europe. Brussels: European Union, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0493> (дата звернення: 20.01.2022).

19. Разумова Г. В. Дослідження феномену розвитку та його властивостей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 38. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-38-4>

References:

1. Brundtland, G. H. (Ed.) (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. UN General Assembly. Retrieved from: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
2. Paton, B. (Ed.) (2012) *Natsional'na paradyhma staloho rozvytku Ukrainy* [National paradigm of sustainable development of Ukraine]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine».
3. Dalevska, N., Khobta, V., Kwilinski, A. & Kravchenko, S. (2019) A model for estimating social and economic indicators of sustainable development. *Entrepreneurship and sustainability issues*, 6(4), 1839–1860.
4. Poveska dnja na XXI vek [Agenda 21]. Retrieved from: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml
5. Stiglitz, J., Sen, A. & Fitoussi, J.-P. (2009) Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Retrieved from: https://web.archive.org/web/20160806043140/http://www.communityindicators.net/system/publication_pdfs/9/original/Stiglitz_Sen_Fitoussi_2009.pdf?1323961027
6. United Nations (2015) Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. UN General Assembly Document A/RES/70/1, 2015. Sustainable Development Goals Knowledge Platform. Retrieved from: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication>
7. Fonseca, L. M., Domingues, J. P. & Dima, A. M. (2020) Mapping the Sustainable Development Goals Relationships. *Sustainability*, 12, 3359:1–3359:16. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12083359>
8. Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General (2019) *Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development*. New York: United Nations publishing. Retrieved from: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf
9. World Commission on Environment and Development (1987) *Our Common Future*, Chapter 2: Towards Sustainable Development. Geneva, Switzerland. Retrieved from: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm>
10. Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» (2016) *Osnovni naukovi napriamy diial'nosti instytutu 2017–2021 roky* [The main scientific activities of the institute in 2017–2021]. Retrieved from: http://ecos.kiev.ua/about/research_branches
11. Amosha, O. I., Novikova, O. F., Antoniuk, V. P. & others. (2014) *Sotsial'nyj potentsial staloho rozvytku: innovatsijni mekhanizmy formuvannia ta vykorystannia* [Social potential of sustainable development: innovative mechanisms of formation and use]. Donetsk: Institute of Industrial Economics, National Academy of Sciences of Ukraine.
12. Pyzniak, H. H., Shvets, V. Ya. & Palekhova, L. L. (2016) *Otvetsstvennoe gornodobyvajushhee proizvodstvo: iniciativy i problemy vnedrenija* [Responsible mining: initiatives and implementation challenges]. V kn.: *Upravlenie ustojchivym razvitiem v uslovijah perehodnoj jekonomiki* (2nd ed.). Dnepropetrovsk-Kottbus: NHU-BTU.
13. Libanova, E. M. & Khvesyuk, M. A. (2014) (Ed.) *Sotsialno-ekonomichnyj potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta ii rehioniv: natsionalna dopovid* [Social and economic potential of the steel development of Ukraine and regions: national report]. Kyiv: Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine».
14. Kharazishvili, Yu. M. (2019) *Systemna bezpeka staloho rozvytku: instrumentarij otsinky, rezervy ta stratehichni stsenarii realizatsii* [Systematic security of steel development: assessment tools, reserve and strategic implementation scenarios]. Kyiv: Institute of Industrial Economics, National Academy of Sciences of Ukraine.
15. Weizsäcker, E., Wijkman, A. (Ed) (2018) *Come on! Capitalism, short-termism, population and the destruction of the planet. A report to the Club of Rome*. New York: Springer. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4939-7419-1>
16. Holden, E., Linnerud, K. & Banister, D. (2017) The Imperatives of Sustainable Development. *Sustainable Development*, 25, 213–226. DOI: <https://doi.org/10.1002/sd.1647>
17. Linnerud, K., Holden, E., Gilpin, G. & Simonsen, M. (2019) *What Next for Sustainable Development? Our Common Future at Thirty*. Edward Elgar Publishing. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788975209>
18. European Commission (2020) Strategic Foresight Report Strategic Foresight – Charting the Course Towards a more Resilient Europe. Brussels: European Union. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0493>
19. Razumova, H. V. (2019) *Doslidzhennia fenomenu rozvytku ta joho vlastyvostej* [Research of the phenomenon of development and its properties]. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, 38, 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-38-4>